

Overweging bij Johannes 14: 1-12
Antonius van Paduakerk, 18 mei 2014

Afgelopen donderdag vierde de universiteit haar verjaardag. Tijdens de eucharistieviering in de Studentenkerk ging bisschop Hurkmans voor. Hij beëindigde zijn overweging nogal abrupt met de woorden: “We moeten weer de wereld ingaan om over Jezus te vertellen. We moeten niet langer bang zijn om christen te zijn. Denkt u daar maar eens over na.” En zonder ook maar een 'amen' ging de bisschop weer zitten. Ik moest er een beetje om grinniken. “Denkt u daar maar eens over na.” Want het is best een goed idee, op zich. En op een manier die ik nog niet helemaal begreep sloot het ook aan bij mijn eigen overpeinzingen, eerder die ochtend. Ik had toen zitten nadenken over mijn overweging voor vandaag, en over Jezus' uitspraak dat hij terug zou komen om zijn leerlingen mee te nemen. Die belofte van terugkeer: een begrip en belofte die ook twintig eeuwen later nog steeds centraal staat. Maar wat betekent die belofte? Hoe kunnen we hem uitleggen aan zoekers en sceptici zodat hij ook vandaag de dag zijn betekenis behoudt?

En opeens – vraag me niet waarom – moest ik denken aan Arnold Schwarzenegger, die als The Terminator de beroemd geworden woorden spreekt: “I'll be back.” Zoekt u het maar na: in lijstjes met beroemde filmquotes staat 'ie er altijd tussen. Nou ben ik niet zo'n grote filmkenner en gelukkig was ik verstandig genoeg om The Terminator even te googelen, want zo ontdekte ik dat Schwarzenegger in de film niet de 'good guy' maar juist de 'bad guy', de slechterik, is. Maar toch: dezelfde woorden, dezelfde belofte – al was de ene hoopvol en de andere een bedreiging.

Terug naar de overweging van de bisschop. Zijn we inderdaad bang om christen te zijn? Hoe komt dat dan? En wat maakt ons überhaupt tot christen? Ik besloot om te beginnen met die laatste vraag en een klein experimentje met mezelf te wagen. Wat maakt ons tot christen? Ik besloot om alle antwoorden die in me opkwamen onder de loop te leggen. Eerste poging: de kerk en haar rituelen? Dat kan het niet zijn, want Albert Schweitzer sprak ooit de wijze woorden “Christen wordt je niet door in een kerk te gaan zitten. Je wordt ook geen auto als je in een garage gaat staan.” De diaconie dan, misschien? Welnee, want dat doen anderen ook, vanuit een andere religieuze en soms zelfs atheïstische overtuiging. Maakt bidden ons tot christen? Maar uit onderzoek blijkt dat 60% van de Nederlandse bevolking weleens bidt, terwijl maar 25% zichzelf als christen ziet. De doop? Doen hindoes ook. En ik vrees dat we zo nog wel even verder kunnen gaan, en dat we al die dingen net zo goed kunnen afleggen en wegstrepen en besluiten dat dát het ook niet is. En dan? Wat blijft er over? Blijft er nog iets over?

Ik ben benieuwd wat dit kleine experiment met u doet. Misschien wordt u er enigszins ongemakkelijk van, geïrriteerd of nerveus of onzeker. Dat was namelijk precies wat ik zelf ook voelde: als ik al die lagen afpel, al die lagen waar het blijkbaar níet echt om gaat, blijft er dan nog wel iets over? Zit ik hier alleen voor de gezelligheid? Moet ik uiteindelijk, net als het grootste deel van de Nederlanders, tot de conclusie komen dat geloven alleen maar een omhulsel is, mooie schillen die ons leven de schijn van betekenis en veiligheid geven maar uiteindelijk alleen maar dat is: schijn. Opium voor het volk. Troost voor wie zich in het leven niet alleen staande weet te houden. Maar nadat ik boos en opstandig en verdrietig werd, voelde ik opeens een grote vrijheid. Vrijheid om te ontdekken wat het dan wél is, waar mijn geloven dan wel over gaat, wat mij dan wél tot christen maakt. De vraag schept ruimte. Want hoe vaak blijven we niet hangen aan vormen en formules, aan regels en rituelen?

“Wees niet ongerust, maar vertrouw op God en op mij” hoorden we Jezus net zeggen. Zou het kunnen dat dat het enige is, dat het daar op aankomt? Vertrouwen op God? Vertrouwen op Jezus? Ja, misschien is dat het enige. En tegelijk het moeilijkste wat er bestaat. Twee “ja maars” die ons het vaakst in de weg staan, worden hier verwoord door Jezus' leerlingen. “Ja maar,” zegt Thomas, “als we niet eens weten waar u heengaat, hoe moeten we de weg dan kennen?” In Thomas horen we de

aarzeling van de ratio, de weerstand van ons nuchtere verstand: ja maar, dat kan toch helemaal niet? We horen erin het volk van Israël dat mort omdat de weg van God door de woestijn blijkt te gaan. We horen er ook onszelf in wanneer we tegenwerpen dat zeker weten beter is dan vertrouwen, dat vertrouwen alleen ons leven ook niet draaiende houdt, dat we toch op z'n minst een bepaalde mate van zekerheid...

Het andere 'maar' komt van Filippus: "Laat ons dan de Vader zien, meer verlangen we niet." Filippus was degene die bij de wonderbare broodvermenigvuldiging het geld telde, de mensen, de broden en de vissen. Hij telde het tastbare, maar de betekenis van wat er gebeurde, ontging hem. Ook wij gaan soms door het leven met oogkleppen op. Focussen zo sterk op wat we willen bereiken dat al het wonderzame wat daaromheen gebeurt, volkomen aan ons voorbij gaat.

Het goede nieuws? Het geeft niet. Het geeft helemaal niet. Want Albert Schweitzer liet zijn vergelijking tussen in de kerk zitten en in een garage staan voorafgaan door de woorden 'geloven is een werkwoord'. En zo is het: de ene dag gaan we met grote sprongen, een andere staan we stil, de volgende zetten we weer voorzichtig wankele stapjes. En in dat werken aan geloven worden we gesterkt door al die dingen waarvan we eerder vaststelden dat het dáár niet om ging. Door de rituelen, door de diaconie en door samen te komen in ons mooie kerkgebouw. Al die 'schillen' zijn misschien niet de kern, ze beschermen en voeden hem wel. Als we onze angst loslaten en ontdekken waar het in ons leven werkelijk om gaat, dan kunnen we ook de wereld in gaan, onszelf zijn en christen zijn. Dan kunnen we voor onszelf en anderen betekenis geven aan de belofte van Jezus: "I'll be back."

Liesbeth Jansen